

CONSIDERATIONS REGARDING PEARLS IN FIFTEENTH-SIXTEENTH CENTURIES

Ana-Monica Crăciuneanu
PhD student, UMFST "George Emil Palade" of Târgu Mureș

*Abstract:*The present paper aims to bring forth the perception on pearls, in the context of the mentalities present during the the fifteenth-sixteenth centuries. The aproach begins with the information "inherited" from previous epochs, through the preserved documents, which played a key-role as a source of information, not only as far as pearls were concerned, but other subjects as well, in a thoroughgoing approach, typical of the Renaissance period. Aspects regarding the pearl's genesis are examined, according the information found circulating in the selected timeframe, observing how much of it was passed down from previous centuries and confronted with the information we have nowadays on the matter. The study continues by identifying the symbols, derived from those belonging to previous epochs, illustrating the manner in which pre-Christian symbols were reconfigured, in order to be compatible with the requirements of Christianity, as well as superstitions, brought forth from previous times, corresponding to the laymen realm. Last, but not least, one may observe aspects regarding the value of pearls in the period in question, based on the symbols with which they were endowed, as well as their use as remedies against various ailments of the period.

Keywords: organic substance, symbol, cure, conchiolin, value.

Lucrarea de față urmărește a contura o imagine de ansamblu cu privire la percepția asupra perlei, în perioada cuprinsă între a doua jumătate a secolului al XV-lea și prima jumătate a secolului al XVI-lea, cu accent pe spațiul florentin.

Cu toate acestea, pentru a putea duce la bun sfârșit demersul în cauză, este necesară o comparație cu informațiile pre-existente epocii avută în vedere, în ceea ce privește perla, având scopul de a observa felul în care informațiile fie persistă, fie evoluează, ca apoi să treacă prin filtrul cunoștințelor de la ora actuală, referitoare la natura mărgăritarelor.

Un foarte important aspect îl reprezintă faptul că, în ceea ce privește realizarea unui asemenea studiu, trebuie avut în vedere principiul conform căruia fenomenele ce țin de mentalitatea colectivă se păstrează pe perioade îndelungate, astfel că se va observa cum informații vehiculate într-o epocă rămân prezente pe parcursul secolelor sau sunt readuse în mentalul colectiv, în acest caz datorită fenomenului renașcentist.

Perioada observată este semnificativă datorită faptului că, pe lângă cumulumul de schimbări, aduse în toate domeniile datorită Renașterii, aflate la finele procesului, în ceea ce privește orașele-stat italiene, precum Florența, respectiv demararea la începutul secolului al XVI-lea a Manierismului, în ceea ce privește demersul științific în aspecte legate de științe ale naturii, se pun bazele domeniului cunoscut astăzi drept Mineralogia modernă, datorită autorilor precum Georgius Agricola.

Cu toate că perla nu este un mineral, după cum se va puncta în cele ce urmează, inovațiile în domeniul amintit mai sus au avut, în timp, un efect și asupra cunoștințelor legate de mărgăritare, respectiv a naturii lor.

În acest context se urmărește stadiul în care se regăsește percepția asupra perlei, în perioada enunțată, pe de o parte din punctul de vedere al informațiilor legate de geneza sa, apoi a credințelor și simbolurilor cu care a fost investită, respectiv a consecințelor derivate din

acestea, reflectate prin valoarea și modurile sale de utilizare, cu accent pe aspecte legate de medicina lapidară.

Perla sau mărgăritarul se regăsește între elementele din care sunt compuse artefactele, atât din secolele XV-XVI, cât și înainte de această epocă. Chiar și după această falie temporală, mergând până în zilele noastre, încă se poate constata o apreciere pentru acestea. Cu toate că există tentația de a le considera elemente de podoabă feminină, de fapt în perioada avută în discuție în acest context, observăm că dincolo de șiraguri de mărgărite și diverse podoabe cu perle încrustate, mărgăritarele au și alte întrebuintări, servind la mai mult decât un element estetic, atât în cazul femeilor, cât și în cazul bărbaților, de altfel, un aspect „moștenit”, încă din epoca antică.

Geneza perlei a parcurs un drum destul de lung, în mentalul uman pe parcursul secolelor, aspect ușor de înțeles, în condițiile în care concluziile la care au ajuns antecesorii noștri, până la descoperirea științelor precum chimia, mineralogia sau biologia modernă, se bazează pe simple observații și empirism.

Astfel, în secolul al V-lea î.Hr. regăsim unul dintre primele tratate, ce conține și informații despre perlă, anume lucrarea lui Teofrast, *Despre pietre*. Din punctul său de vedere, perla este o piatră valoroasă, de o „exelență deosebită”¹, care se găsește în scoici. În această descriere, apare doar o singură formă a mărgăritarului, cea sferică, descrisă de Teofrast ca fiind de mărimea unui ochi de pește². Locurile de proveniență cunoscute încă din această perioadă, sunt India, respectiv Marea Roșie, care dincolo de a fi menționate și în secolele care au urmat, reprezintă și astăzi un punct de recoltare³.

O contribuție care a marcat profund domeniul științelor naturale, nu doar în era sa, ci și în secolele care au urmat, a fost cea a lui Pliniu cel Bătrân. Acesta, în lucrarea sa, *Naturalis Historia* (sec. I d. Hr.), abordează geneza perlelor, descriind-o ca fiind rezultatul unui proces strâns legat de circumstanțele meteorologice, în care iau ființă. Autorul consideră că scoicile produc perle, ca o formă de reproducere, existând anumite momente destinate acestui fenomen, exact ca în cazul altor viețuitoare. Concret, momentul concepției are loc atunci când moluștele își deschid cochilia, permițând „roua zămislițoare”⁴ să pătrundă. În funcție de calitatea acestor picături de rouă, perlele vor avea un aspect mai strălucitor sau mai tulbure, iar nuanțele sunt la rândul lor afectate de fenomenele naturii, care au loc pe parcursul formării lor, Pliniu considerând mărgăritarele, respectiv scoicile din care provin, ca având o relație mai strânsă cu cerul, decât cu marea, din care, de altfel, provin. În general, se observă o asemănare între fenomenul producerii perlelor și cel al nașterii umane, din perspectiva autorului, considerând de exemplu, acele secreții suplimentare de sifed, care nu au mai devenit perle, nici măcar în versiunea semisferică, drept „feții avortați ai scoicilor”⁵, în timp ce moluștele, care au avut hrană suficientă, produc mărgăritare considerate a fi sănătoase.

Chiar și nuanțele perlelor sunt considerate de Pliniu cel Bătrân un rezultat al factorilor meteorologici existenți în momentul formării mărgăritarelor, acesta menționând că nuanțele sunt mai gălbui, dacă cerul este încărcat, mai roșiatice și mai puțin strălucitoare, dacă au fost expuse la razele soarelui, iar la polul opus, cele mai strălucitoare provin din adâncurile mării, unde soarele nu poate pătrunde. Cu toate acestea, continuând o comparație cu corpul uman, autorul punctează faptul că perlele devin mai gălbui când îmbătrânesc, respectiv mai tari și

¹ Theophrastus, *On stones*, Columbus, The Ohio State University, 1956, pp. 52-53.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ Plinius cel Bătrân, *Naturalis Historia Enciclopedia cunoștințelor din Antichitate*, 6 vol, trad. Ioana Costa, Tudor Dinu; Polirom, Iași, 2004, vol. II, *Antropologia.Zoologia*, p. 127.

⁵ *Ibidem*.

prezentând încrețiri în stratul de sidef. Pe lângă acestea, amintește și de varietatea „*tympania*”, referindu-se la acele perle, care sunt semisferice⁶.

Aceste informații au continuat a fi vehiculate și redate de alți autori, pe parcursul secolelor, astfel că, un autor de referință pentru epoca medievală este Albertus Magnus (1195-1280), care în opera sa, *Cartea despre minerale*, reia aceleași aspecte, abordate de Pliniu cel Bătrân, în *Naturalis Historia*, cu privire la geneza perlelor, însă, față de antecesorul său, Magnus relatează în lucrarea sa o serie de surse de proveniență din apele spațiului european, din Moselle, Franța, Teutonia, Flandra, zona Oceanului Atlantic și a Mării Nordului (cunoscută astăzi drept Canalul Mânecii), față de cele mai populare ale spațiului oriental, cu toate că perlele indiene sunt în continuare considerate cele mai valoroase⁷. Magnus menționează că mărgăritarele pot fi găsite în trei forme: fie, atașate de carapacea scoicii, fie în moluscă, sau între pietrele sub care se ascund moluștele⁸.

Pe urmă, la începutul secolului al XVI-lea, Georgius Agricola, publică lucrarea sa *De natura fossilium*, unde abordează la rândul său subiectul perlei, însă, după cum el însuși admite, sursa primară de informare a acestuia este tot *Naturalis Historia*, a lui Pliniu cel Bătrân, diferența fiind o varietate redusă de surse de proveniență ale mărgăritarelor, India și Arabia⁹, respectiv o categorizare mai redusă a perlelor, doar cele mari, albe și netede, cunoscute autorului sub numele de *unio* și *conchiliae*, varietatea perlelor, mai mici, albe, cu o excrescență, care autorul o compară cu un ombilic¹⁰, descrierea corespunzând mărgăritarelor sub formă de pară.

După Camillo Leonardi, un contemporan al lui Agricola, perlele sunt formate din rouă celestă, într-o anumită perioadă din an, dimineața devreme, când scoicile părăsesc fundul mării, venind la suprafață, pentru a putea inspira aer, ceea ce duce la formarea perlei. Tot conform autorului, culoarea mărgăritarului este de asemenea influențată de acest proces, întrucât, în funcție de prospețimea aerului, perla va avea o nuanță mai deschisă sau mai închisă¹¹. Perlele rotunde le numește *onion*, datorită faptului că scoica de la care provin, formează numai câte o perlă¹². Denumirea a fost păstrată până la ora actuală pentru acest tip de mărgăritare, după cum se poate observa în lucrarea scrisă de Teofil Gridan, însă nu pentru perle, cât pentru moluștele, care le dau naștere – *unio margaritifera*¹³.

Perla poate avea diverse culori, în funcție de proveniența sa, a tipului de apă, în care a viețuit scoica, respectiv de tipul scoicii, în care aceasta s-a format. Acestea pot fi albe, crem, cenușii, argintii, roz, albastre sau negre, prezentând un luciu sidefiu, sau metalic, cu irizații¹⁴.

La ora actuală, cunoaștem faptul că perla este un produs compus dintr-o parte minerală, formată din cristale de aragonit, ca urmare a pătrunderii unui corp străin (de regulă un fir de nisip), între valvele scoicii, respectiv o parte organică, reprezentată de secreția naturală a scoicii, în care se formează, numită conchiolină, sau după denumirea mai comună,

⁶ *Ibidem*.

⁷ Albertus Magnus, *The book of Minerals*, translated by Dorothy Whyckoff, Clarendon Press, Oxford, 1967, pp. 105-106.

⁸ *Ibidem*, p. 106.

⁹ Georgius Agricola, *De natura fossilium*, translated by Mark Chance Bandy and Jean A. Bandy, The Geological Society of America, New York, November 1955, p. 146.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Camillus Leonardus, translated by J. Freeman; *The Mirror of Stones*, Fleet -street, London, 1750, p. 200.

¹² *Ibidem*.

¹³ Teofil Gridan, *Pietre și metale prețioase*, Editura Enciclopedică, București, 1996, p. 212.

¹⁴ Corina Ionescu, *Pietre prețioase, semiprețioase și decorative*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995, p. 66.

sidef¹⁵. Aceasta se formează în moluște marine, de tipul Haliotidae și Pinctada, precum și Unio, Margarita Margaritifera- scoica de apă dulce.

La rândul lor, din punct de vedere chimic, cele două componente principale conțin (CaCO₃) (aragonitul), în proporție de 85-90%, proteine complexe (conchiolina/sideful) , aproximativ 4-6% și H₂O, 3-4%¹⁶.

Perlele au o duritate de 3,4 pe scara Mohs¹⁷, fapt ce permite perforarea acestora relativ ușor, după cum o relevă și multitudinea de bijuterii pe care le putem observa, atât în perioada avută în vedere prin acest studiu, cât și înainte și după epoca în cauză. Dat fiind faptul că perlele sunt parțial formate din substanță organică, aspectul acestora este supus modificărilor fizice, nu doar datorită intrării în contact cu diverse substanțe, ci și datorită simplei treceri a timpului¹⁸. Acest aspect a fost evidențiat și de bijutierul Benvenuto Cellini, în autobiografia sa, unde relatează faptul că, din punctul său de vedere, perlele nu reprezentau geme, ci simple oase de pește, iar investiția semnificativă în acestea, reprezenta o greșală¹⁹. În condiții optime de păstrare a mărgăritarelor, ele pot supraviețui undeva între un secol și un secol și jumătate²⁰.

Forma tipică a perlei este cea de sferă, însă mai poate fi găsită și în formă de lacrimă, respectiv semisferică, denumită actual „blister”²¹. De asemenea, există și în varianta cunoscută drept „baroc”, denumită astfel datorită aspectului său neregulat. Prezența acesteia din urmă poate fi observată în perioada urmărită în acest studiu, în tezaurul familiei de Medici, dar față de bine-cunoscutele șiraguri de perle, acestea apar cu precădere în pandantive și broșe, alături de pietre prețioase, ilustrând o anumită imagine, ca în cazul pandantivului realizat de orfevrul Giovanni Batista Scolari, după toate probabilitățile în 1568²². Dar, pe lângă această bine-cunoscută utilizare, perioada avută în vedere în acest studiu recertifică faptul că perla poate fi relativ ușor zdrobită și utilizată sub formă de pulbere. Motivul pulberizării perlei se regăsește în practica de a trata diverse afecțiuni prin intermediul medicinei lapidare.

Cunoscând percepțiile asupra mărgăritarelor, din perspectiva genezei acestora și observând feblețea pentru ele, se pune problema metodelor de utilizare ale perlelor, precum și simbolurile cu care au fost investite. Încă din epoca lui Teofrast, utilitatea perlei era cea de servi drept podoabă, acesta menționând colierele din perle, ca fiind un obiect de valoare²³.

În vremea lui Pliniu cel Bătrân (sec. I d.Hr.) perlele serveau drept podoabe atât pentru femei cât și pentru bărbați, în diverse tipuri de bijuterii, dat fiind că autorul amintește de prezența acestora „la mâini, la urechi, pe cap și pe tot corpul”²⁴, fiind considerate cele mai valoroase, „între toate lucrurile de preț”²⁵, chiar și Pliniu însuși apreciindu-le ca fiind cele mai valoroase dintre bunurile oferite de mare²⁶. Însă, chiar și între acestea Pliniu constată o preferință în funcție de dimensiuni, greutate, aspect, rotunjime și netezime, exemplificând,

¹⁵ Teofil Gridan, *op.cit.*, pp. 211-212.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 209-210.

¹⁸ Corina Ionescu, *op. cit.*, p. 67.

¹⁹ Benvenuto Cellini, *Autobiography*, translated by John Addington Symonds, Penguin Classics, New York, 1910, p. 276.

²⁰ Corina Ionescu, *op.cit.*, p. 67.

²¹ *Ibidem*, p.68.

²² Maria Sframeli, *I gioielli dei Medici dal vero e in ritratto*, Sillabe, Livorno, 2003, p. 103.

²³ Theophrastus, *op.cit.*, p.52.

²⁴ Plinius cel Bătrân, *Naturalis Historia*, vol. II, p. 126.

²⁵ *Ibidem*, p. 127.

²⁶ Plinius cel Bătrân, *Naturalis Historia Enciclopedia cunoștințelor din Antichitate*, 6 vol, trad. Ioana Costa, Tudor Dinu; Polirom, Iași,, 2004, vol. VI, *Mineralogie și istoria artei*, p. 261.

printre altele, celebrele perle ale Cleopatrei²⁷. Cu toate că în prim-plan sunt mărgăritarele rotunde, de un alb strălucitor, autorul menționează și perlele de o nuanță apropiată aluminiului, ca fiind foarte apreciate, respectiv mărgăritarele „ellenchi”, a căror formă alungită, asemenea unei pere, devenise de asemenea o preferință a femeilor, pentru bijuterii²⁸.

Autorul ne vorbește despre o varietate impresionantă de zone de proveniență a perlelor, din care acestea erau aduse în Imperiul Roman: Oceanul Indian, concret fiind extrase în insula Taprobane, insula Stoisis și insula Perimula, respectiv, din Golful Persic și Marea Roșie²⁹, surse care sunt folosite și la ora actuală, respectiv menționează o preferință a lui Iulius Cezar pentru mărgăritarele aduse din Britania, în decorarea unei platoșe închinată Venerei Născătoare, cu toate că acelea sunt descrise ca fiind mici și opace. De asemenea, Pliniu amintește și peninsula Arabică, Acarnania, împrejurimile Actiumului, țărmurile Mauretaniei, ca spații în care există perle, însă nu la fel de apreciate precum celelalte zone.

Pe lângă podoabe, perlele au ajuns să servească și drept un lux culinar, în urma unui pariu dintre Antoniu și Cleopatra, scontat cu topirea unei perle în oțet, pe care aceasta din urmă a băut-o, Pliniu cel Bătrân relatează o adevărată modă între cei înstăriți, de a proceda la fel cu mărgăritarele, oferindu-le ca băutură la ospete³⁰.

Comercializarea mărgăritarelor continuă și în epoca medievală, conform lucrării lui Albertus Magnus, chiar și în cazul celor indiene. O parte erau aduse deja perforate, aspect ce a fost interpretat greșit ca fiind un fenomen natural, nu rezultatul unei manopere executate în spațiul de unde provin perlele, datorită manufacturierilor locali, acestea fiind preferate celor obișnuite³¹. Fiind deja perforate, artizanii puteau executa diverse piese de podoabă mult mai simplu și mai rapid.

De altfel, perlele erau folosite ca un leac foarte versatil în tămăduire și în această epocă. Autorul relatează folosirea acestora împotriva hemoragiilor, diareei, icterului, leșinului, infarctului, respectiv în cazul problemelor de respirație³². Ceea ce nu menționează, însă, este rata de succes a tratamentului, mai ales că în perioada cu pricina, un insucces în tratarea bolilor însemna mai degrabă o pedeapsă divină, decât administrarea leacului greșit.

În concepția lui Georgius Agricola, însă, perla este o gemă, varietatea indiană fiind pe locul doi ca valoare, după diamant. Se observă, din nou, o similitudine între versiunea acestui autor și lucrarea lui Pliniu cel Bătrân, cu excepția faptului că Agricola pare să fi considerat perla la fel ca oricare altă piatră³³.

Aceste tipare legate de folosirea perlelor vor continua și în secolele următoare, punând accent nu doar pe aspecte legate de podoabe și simbolistica lor, ci și pe concluziile, care au derivat din ele, transpuse în medicina lapidară. Concret, mărgăritarul simboliza înainte de orice, puritate și modestie, datorită faptului că era cunoscut și apreciat în special cel alb, pe urmă datorită provenienței sale marine, dintr-o moluscă sau scoică a survenit ideea de a reprezenta feminitate și fecunditate, aspecte atribuite inițial Venerei Născătoare, iar apoi odată cu epoca creștinismului, Fecioarei Maria. Ca atare, perla era cadoul ideal unei fete, ce urma să se căsătorească, astfel aducând un omagiu purității sale în acest stadiu și dorindu-i pe viitor o maternitate fecundă și sănătoasă, binecuvântată de Venera în epoca antică, respectiv de Fecioara Maria, odată cu perioada creștină. În ceea ce privește tămăduirea cu perle, la origini explicația se poate atribui din nou aceluși aspect al purității, pornind de la ideea de a ”purifica”

²⁷ Pliniu cel Bătrân, *Naturalis Historia*, vol. II, pp. 128-129.

²⁸ *Ibidem*, p. 128.

²⁹ *Ibidem*, p. 126.

³⁰ *Ibidem*, p. 130.

³¹ Albertus Magnus, *op. cit.*, p. 105.

³² *Ibidem*.

³³ Georgius Agricola, *op.cit.*, p. 147.

trupul suferindului, cu atât mai mult cu cât, luând în considerare atribuirea perlei Fecioarei Maria, pentru lumea creștină, aflată încă într-o etapă în care religia juca un rol cheie în viața umană, acest aspect putea oferi, a rândul său, o liniștire, prin superstiții născute pe lângă aceste principii.

Mărgăritarele erau socotite drept apărătoare ale castității și modestiei, fiind asociate cu puritatea, pe lângă capacitățile lor de tămăduire fizică³⁴. Din acest motiv, reprezentau un cadou binevenit miresei³⁵, iar în antiteză prostituatelor le era interzisă atât purtarea cât și folosirea perlelor în orice alt scop³⁶, ceea ce includea și folosirea acestora ca leac.

Cu toate acestea, indiferent de condiția materială sau statutul femeilor, ele puteau avea acces la un substitut al perlelor, dat fiind că și acestea erau falsificate, folosind diverse ingrediente, printre care și sidiful³⁷. Dincolo de aspectele pur simbolice ale acestui substitut, se pune problema asupra finalității unui tratament cu astfel de soluții.

Un episod de folosire a perlelor ca sursă de tămăduire, care a avut loc în Milano, în 1536, îl relatează medicul Girolamo Cardano. Acesta a fost chemat să ajute cel mai mic fiu al contelui Camillo Borromeo, copilul suferind de pe urma paraziților. Cardano a prescris un amestec de pulberi din safir, smarald și perle, menit să acționeze ca viermicid. Cu toate că perla, prin compoziția ei, era improbabil să fie letală, copilul la scurt timp a decedat³⁸. Celelalte ingrediente ale leacului, dacă au fost într-adevăr mineralele, pe care le cunoaștem astăzi sub această denumire, ar fi putut cauza opusul rezultatului scontat, dat fiind faptul că safirul albastru³⁹ are în compoziție Al_2O_3 , cu urme de titan, fier și crom⁴⁰, iar smaraldul conține $Be_2Al_3(Si_6O_{18})$, cu urme de crom și vanadiu⁴¹.

Un caz celebru de folosire a perlelor ca remediu a fost tentativa de vindecare a lui Lorenzo de Medici. După ce Magnificul a fost tratat fără succes de medicul său, Piero Leone, a fost adus un alt medic, Lazzaro din Pavia, care a încercat prin pudra de perle să-l vindece pe Lorenzo Magnificul⁴². În pofida eforturilor, starea sa s-a deteriorat mai tare, acesta găsindu-și sfârșitul în 8 aprilie 1492.

Camillo Leonardi consemnează la rândul său o serie de afecțiuni împotriva cărora pot fi folosite perlele ca remediu: răgușeli, probleme de reflux gastric și dureri de stomac, epilepsie, respectiv probleme cu inima⁴³.

Leonardi menționează și felul în care pudra de perle trebuie administrată, în anumite situații: cu zahăr, în cazul febrei survenite ca urmare a ciumei; sau amestecată cu lapte, pentru a vindeca bube urât mirositoare și nu în ultimul rând, fierte în carne, în caz de malarie. Pe lângă acestea, autorul, la rândul său recomandă purtarea mărgăritarelor, în ideea de a promova castitatea⁴⁴.

Între leacurile folosite în această perioadă, perla se regăsea cel mai adesea ca o componentă importantă în lictarul format atât din gemeni, cât și din plante, în funcție de

³⁴ Serenella Sessin, *Gems in Renaissance Material Culture*; University of London, London, 2014, p. 15.

³⁵ *Ibidem*, p. 35.

³⁶ *Ibidem*, p. 37.

³⁷ *Ibidem*, pp. 36-37.

³⁸ Nancy Sirliaisi, *The clock and the mirror. Girolamo Cardano and Renaissance Medicine*; Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1997, p. 174

³⁹ Deși într-adevăr nu se specifică faptul că safirul să fi fost albastru, varietatea albastră a gemei respective, era singura cunoscută la vremea respectivă, de altfel chiar și confundată cu alte pietre albastre, în condițiile în care cunoștințele legate de mineralogie, erau la stadiul unui timid început.

⁴⁰ Teofil Gridan, *op.cit.*, p.110.

⁴¹ *Ibidem*, pp. 123-124.

⁴² Serenella Sessin, *op.cit.*, p. 14.

⁴³ Camillus Leonardus, *op. cit.*, p. 202.

⁴⁴ *Ibidem*.

afecțiunea, de care suferea pacientul, de resursele sale pecuniare, respectiv de medicul, ce îl trata. Mărgăritarul, ca restul ingredientelor, era mărunțit, până la consistența pulberii⁴⁵ – obiectiv relativ ușor de atins în acest caz, datorită durtății reduse a perlei⁴⁶. Mărgăritarele erau utilizate și ca leac, în formă pulverizată, amestecate cu vin, pentru dureri intestinale.⁴⁷

Tot în acest context, au apărut în perioada în cauză, așa-numitele „dulciuri cordiale”, a căror utilitate era strict pentru situația existenței unei boli. În alte circumstanțe, aceste dulciuri nu erau folosite. O bună parte ele aveau la bază pudră de perle, restul componentelor depinzând de buzunarele celor ce le consumau, respectiv de natura afecțiunii, care se urmărea a fi tratată⁴⁸.

Pe lângă folosirea pudrei de perlă, în tratarea diverselor boli, se observă și o informație vehiculată despre mărgăritar, privind capacitatea sa de a îmbunătăți performanțele sexuale ale bărbaților, după cum o relevă și corespondența dintre Ducele de Mantua și Monferat, Vincenzo Gonzaga I și Ximenes, cel din urmă scriindu-i o scrisoare din Florența⁴⁹. Faptul că această mențiune provine de la începutul secolului al XVII-lea (anul 1608), demonstrează pe de o parte cum medicina lapidară a continuat să fie propagată chiar și dincolo de perioada avută în vedere în studiul de față, iar pe de altă parte, arată o reinterpretare a conotațiilor antice oferite perlei, anume faptul că deși în prim-plan se regăsește Venera, în postura de Născătoare, totuși la origini, fiind zeița iubirii, aceasta poate avea și o conotație erotică.

Cu toate acestea, au existat și persoane, ce se opuneau vehement practicării medicinei lapidare, un astfel de exemplu fiind Giovanni Batista Zapata. El percepea astfel de remedii ca fiind nu doar costisitoare, ci și ineficiente, reprezentând acea categorie de medici ai perioadei, care considera această practică o simplă toană a familiilor înstărite, din treptele sociale superioare⁵⁰.

Astfel, se poate observa, pornind de la percepția asupra genezei perlei, continuând apoi cu simbolistica sa, transpusă pe urmă în trăsături fizice, mentalitatea legată de mărgăritare. Maniera în care anumite simboluri cu care au fost investite perlele pe parcursul secolelor erau încă luate adlitteram, în perioada secolelor XV-XVI, ducând astfel la o serie de erori medicale grave, pe fondul lipsei de cunoaștere în domenii precum chimia, biologia și fizica. Deși, analizând astăzi componentele mărgăritarului, acesta nu prezintă caracteristici potențial letale, luând în calcul și alte tipuri de ingrediente prezente în diverse leacuri, situația se schimbă. În cel mai bun caz, perla ar fi ajutat corpul prin mineralele, pe care le conține, respectiv o parte infimă de proteine, dar cu siguranță nu ar fi putut servi drept remediu împotriva unor maladii precum malaria sau chiar ciurma. Deși la ora actuală aceste practici au dispărut în mare parte, ceea ce persistă chiar și la ora actuală, fără modificări mari, sunt simbolurile, respectiv podoabele realizate din perle.

BIBLIOGRAPHY

Agricola, Georgius; *De natura fossilium*, translated by Mark Chance Bandy and Jean A. Bandy, The Geological Society of America, New York, November 1955.

⁴⁵ Richard T.J. Moody; Chris Duffin, Gardner-Thorpe, Christopher; *A history of geology and medicine*; Geological Society, Burlington House, Piccadilly, London, 1-2 November, 2011, p. 27.

⁴⁶ Teofil Gridan, *op.cit.*, p. 210.

⁴⁷ Curtis P. Schuh, *Mineralogy & Crystallography: On The History Of These Sciences From Beginnings Through 1919*, p.41.

⁴⁸ James Shaw, Evelyn Welch; *Making and marketing medicine in Renaissance Florence*, The Welcome Series In The History Of Medicine, Clio Medica 89, Rodopi, New York, 2011, p. 209.

⁴⁹ Valeria Finucci, *The Prince's body, Vincenzo Gonzaga and Renaissance Medicine*; Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 2015, p. 122.

⁵⁰ James Shaw, Evelyn Welch, *op.cit.*, p. 259.

Cellini, Benvenuto, *Autobiography*, translated by John Addington Symonds, Penguin Classics, New York, 1910.

Finucci, Valeria; *The Prince's body, Vincenzo Gonzaga and Renaissance Medicine*; Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 2015.

Gridan, Teofil; *Pietre și metale prețioase*, Editura Enciclopedică, București, 1996.

Ionescu, Corina; *Pietre prețioase, semiprețioase și decorative*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.

Leonardus, Camillus, translated by J. Freeman; *The Mirror of Stones*, Fleet -street, London, 1750.

Magnus, Albertus; *The book of Minerals*, translated by Dorothy Whyckoff, Clarendon Press, Oxford, 1967.

Plinius cel Bătrân, *Naturalis Historia Enciclopedia cunoștințelor din Antichitate*, 6 vol, trad. Ioana Costa, Tudor Dinu; Polirom, Iași, 2004, vol. II, *Antropologia. Zoologia*.

Plinius cel Bătrân, *Naturalis Historia Enciclopedia cunoștințelor din Antichitate*, 6 vol, trad. Ioana Costa, Tudor Dinu; Polirom, Iași, 2004, vol. VI, *Mineralogie și istoria artei*.

Richard T.J. Moody; Chris Duffin, Gardner-Thorpe, Christopher; *A history of geology and medicine*; Geological Society, Burlington House, Piccadilly, London, 1-2 November, 2011.

Schuh, Curtis P.; *Mineralogy & Crystallography: On The History Of These Sciences From Beginnings Through 1919*, Tucson, 2007.

Sessin, Serenella; *Gems in Renaissance Material Culture*; University of London, London, 2014.

Sframeli, Maria; *I gioielli dei Medici dal vero e in ritratto*, Sillabe, Livorno, 2003.

Shaw, James; Welch, Evelyn; *Making and marketing medicine in Renaissance Florence*, The Welcome Series In The History Of Medicine, Clio Medica 89, Rodopi, New York, 2011.

Siriais, Nancy; *The clock and the mirror. Girolamo Cardano and Renaissance Medicine*; Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1997.

Theophrastus, *On stones*, Columbus, The Ohio State University, 1956.